

De permacultuurbloem van Holmgren

Een half jaar voor een nummer van Permacultuur Magazine van de persen rolt, hebben we met de redactieraad een brainstormsessie waarin we vrij associëren over het thema van dat nummer. Een maand later leggen we de inhoudelijke focus vast, we kiezen de auteurs en we bepalen de vorm en de lengte van de artikelen. We houden van diversiteit en proberen dan ook zoveel mogelijk te variëren. Bovenal laten we zien dat permacultuur toepasbaar is op veel verschillende gebieden. Hiervoor gebruiken we de permacultuurbloem van David Holmgren. Hoog tijd om over deze bloem eens iets te schrijven!

AUTEURS Caroline Siepman en Karin Hanus

carolinesiepman.nl

Permanente cultuur

We ervaren dat het moeilijk is om dé definitie van permacultuur te geven. In boeken en op websites komen we verschillende definities tegen. Als basis worden woorden als ontwerpmethodede, ontwerpsysteem en ontwerpwetenschap genoemd en verder komen leren van de natuur, ontwerpprincipes en systeemdenken in een of andere vorm terug. Op ten minste een punt vinden de verschillende omschrijvingen elkaar: permacultuur gaat over een permanente cultuur. Cultuur ontstaat door activiteiten van de mens. Dit in tegenstelling tot natuur die zonder menselijk handelen ontstaat. Cultuur gaat over alles wat een samenleving schept en overdraagt op volgende generaties. Permacultuur gaat daarmee zeker niet alleen over agricultuur, maar is veel breder. Bovendien is er niet slechts één cultuur, want elke samenleving, elke lokale gemeenschap, elke groep binnen een gemeenschap heeft weer haar eigen cultuur. In zijn boek *Permaculture: Principles and Pathways Beyond Sustainability* (2002) beschrijft Holmgren permacultuur als “bewust ontworpen landschappen die de patronen en relaties nabootsen die in de natuur worden aangetroffen, terwijl ze een overvloed aan voedsel, vezels en ener-

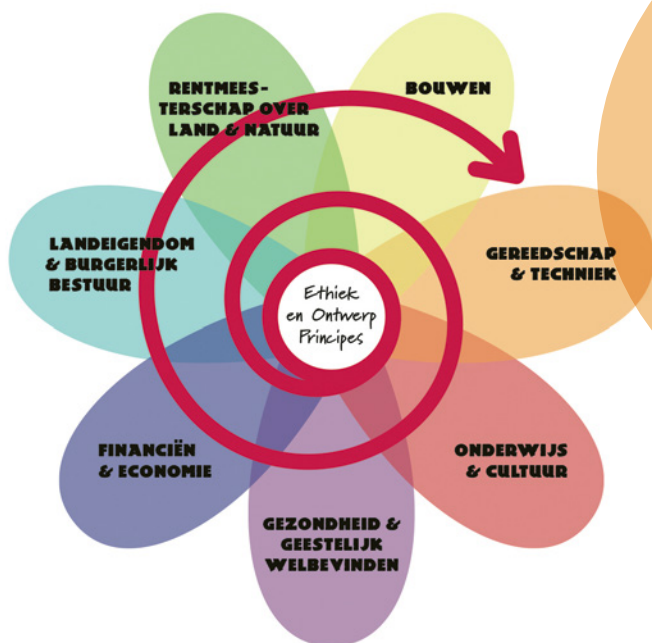
gie opleveren voor het voorzien in lokale behoeften.” Hij voegt eraan toe: “Hier staan mensen, hun gebouwen en de manieren waarop ze zichzelf organiseren, centraal. Zo is de permacultuurvisie van permanente (duurzame) landbouw geëvolueerd naar een permanente (duurzame) cultuur.” Nu, zeventien jaar later, in deze tijd van wereldwijde crises op zowel ecologisch, economisch als sociaal gebied, blijkt deze breedte van visie op permacultuur brandend actueel. Bewijs daarvan vinden we in de transitiebeweging en in de klimaatbetogingen geïnitieerd door spijbelende jongeren. Wat dit laatste betreft: politici hebben tientallen jaren meewarig gedaan over klimaateffecten en besteedden er dus nauwelijks aandacht aan. Jongeren nu zien wat het klimaat betreft een onzekere toekomst voor zich op deze planeet, dus geven ze feedback via spijbelen en zogenoemde ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’. Dit sluit aan bij de ontwerpprincipes ‘pas zelfregulering toe en aanvaard feedback’ en ‘wees creatief in het omgaan met of het reageren op veranderingen’. Holmgren geeft aan dat deze beschrijving van permacultuur voor velen te weinig praktisch is. Permacultuur is dan ook niet alleen de permanente cultuur zelf die we willen creëren, maar ook de manier waarop

we die cultuur vormgeven met behulp van systeemdenken en ontwerpprincipes. In de woorden van Holmgren: “Het brengt de uiteenlopende ideeën, vaardigheden en manieren van leven samen die moeten worden herontdekt en ontwikkeld om ons in staat te stellen van afhankelijke consumenten over te stappen naar verantwoordelijke en productieve burgers.”

Bloem

David Holmgren benoemt zeven domeinen die transformatie vereisen als we een duurzame cultuur willen ontwikkelen. Hij gebruikt hiervoor het beeld van een bloem met zeven bloembladeren die voor de zeven domeinen staan. Het hart van de bloem bestaat uit de kern van permacultuur: de ethische en ontwerpprincipes. Rentmeesterschap over land en natuur vormt het basisdomein en is ook de bron van de ethische en ontwerpprincipes. Dit domein is het meest bekende toepassingsgebied van deze principes. Het spiraalvormige evolutionaire pad begint in het hart van de bloem en loopt vanaf dit basisdomein langs alle andere domeinen. De verschillende domeinen worden zo met elkaar verbonden, eerst op het persoonlijke en lokale niveau en daarna verder naar het collectieve en globale niveau.

De zeven bloemblaadjes

1 Rentmeesterschap over land en natuur

Rentmeesterschap heeft te maken met beheer. We hebben de Aarde in bruikleen en moeten haar in goede conditie achterlaten voor wie na ons komt. Dit begint met het begrijpen van de natuur. Hoe werken we samen met de natuur in plaats van tegen haar? Waarschijnlijk heeft juist de illusionaire scheiding tussen mens en natuur ervoor gezorgd dat wij de natuur uitbuiten ten behoeve van onszelf. Door middel van herstellende en regeneratieve praktijken kunnen we zowel in ons voedsel voorzien als ecosystemen in hun waarde laten. De voorbeelden hiervan zijn welbekend: permacultuurtuinen en -tuinderijen, CSA's, voedselbossen, natuurinclusieve landbouw, zadennetwerken en permablitzen.

2 Bouwen

Naast voedsel is ook een dak boven je hoofd een van de eerste levensbehoeften. Tot voor kort werden in de huizenbouw vooral niet-hernieuwbare en voor de gezondheid schadelijke materialen gebruikt. Wanneer er geen gebruik wordt gemaakt van lokale materialen worden deze materialen bovendien over grote afstanden vervoerd. Ook onderwerpen als isoleren, verwarmen en architectuur horen bij dit domein. Op grotere schaal gaat het over het ontwerpen van de gebouwde omgeving in zijn totaliteit. Hoe ontwerpen we bijvoorbeeld onze huizen en andere gebouwen en de infrastructuur daaromheen zodat ze passen in de natuurlijke omgeving? Voorbeelden hiervan zijn strolembouw, passiefhuizen, aardehuizen, composttoiletten en ecodeorpen.

3 Gereedschap en techniek

Voor de twee tot nu toe besproken domeinen zijn er technieken en gereedschappen nodig. Dit domein vormt de infrastructuur die onze activiteiten mogelijk maakt. Je kunt hierbij denken aan technieken om je huis te verwarmen, om energie op te slaan, om voedsel te bewaren en te bewerken, aan composteertechnieken en allerlei ambachten. Ook transportmiddelen zoals je fiets of bakfiets en handgereedschap zijn voorbeelden binnen dit domein, evenals manieren voor hergebruik, bijvoorbeeld door reparatie of recycling.

4 Onderwijs en cultuur

Onze onderwijssystemen zijn aan herziening toe als we naar een cultuur van veerkracht en overvloed willen. Niet alleen wat betreft inhoud is verandering nodig, ook wat betreft vorm: een verschuiving van passief ontvangen naar actief deelnemen aan onderwijs en cultuur. Het feit dat veel jonge mensen thuis zitten met kenmerken van stress, depressie of burn-out geeft de noodzaak van deze veranderingen aan. De alternatieven zijn legio: thuisonderwijs, democratische en sociocratische scholen, kunst- en muziekprojecten, permacultuuropleidingen, -workshops en -cursussen.

5 Gezondheid en geestelijk welbevinden

We staan in voor onze eigen fysieke, emotionele, mentale en spirituele gezondheid. Echter, we luisteren niet meer naar ons lichaam. We zijn verslaafd aan kortetermijnoplossingen zoals chemische middelen, suiker, genotsmiddelen, televisie-amusement en Facebook-likes. Dit brede domein omvat onze basisbehoeften zoals sociaal contact, lichaamsbeweging, waardering, gezonde voeding, slaap, schone lucht en zingeving. Enkele voorbeelden hiervan zijn preventieve geneeskunde, holistische gezondheidszorg, mindfulness en yoga.

6 Financiën en economie

Ook onze financiële en economische systemen hebben een fundamenteel nieuw ontwerp nodig, niet alleen een reorganisatie van de oude systemen. We zijn nu te afhankelijk van een fragiel, monetair systeem. Er zijn veel voorbeelden van experimenten met alternatieve geldsystemen en alternatieve economieën op lokaal en regionaal niveau. Ook andere vormen van investering en beloning horen bij dit domein. Geld is daarbij steeds een middel en nooit het doel. Voorbeelden hiervan zijn LETS, CSA's, wwoof, *Social Trade Circuit* Nederland, Blauwe Economie (Gunter Pauli), crowdfunding, ruilwebsites ... Het gaat bij dit domein ook over een andere manier van handel voeren, waar ieder in de opbrengst zijn deel krijgt, zonder machtsconcentraties en uitbuiting. *Fair trade* dus.

7 Landeigendom en burgerlijk bestuur

Centraal in dit domein staat het ontwikkelen van manieren om toegang te krijgen tot land en om onze gemeenschappen te besturen. De meeste bedrijven en organisaties hebben een hiërarchische structuur. Om gelijkwaardig samen te werken zijn structuren van zelforganisatie nodig. Land en gebouwen moeten weer in het beheer komen van burgers. Voorbeelden hiervan zijn: coöperaties, Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, ecdorpen, Open Space Technologie, transitiesteden, sociocratie, deep democracy en gedeeld leiderschap.

De permacultuurbloem van Holmgren

Samenwerken

Al met al ligt hier een enorme taak die soms onmogelijk lijkt. Maar we zijn allemaal op een of andere manier betrokken bij elk van de zeven domeinen. Als we op kleine schaal beginnen, bij onszelf, ons gezin, ons huishouden en dan meer naar buiten, kunnen we langzamerhand alle domeinen verweven en ook invloed hebben op grotere schaal.

Permacultuur Magazine steunt daarbij door middel van artikelen, interviews en reportages op het gebied van al deze zeven domeinen. We proberen daarbij zowel het hoofd, het hart als de handen aan te spreken. Op weg naar een bloeiende toekomst!